

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı:1975/147

Karar Sayısı:1975/201

Karar Günü:21/10/1975

Resmi Gazete tarih/sayı:9.4.1976/15554

İtiraz yoluna başvuran: Of Asliye Ceza Mahkemesi.

İtiraz konusu: Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında 298 sayılı Kanunun 6. maddesiyle 140. maddesinin ikinci fıkrasının ve 143. maddesinin T. C. Anayasa'nın 4., 10., 11., 12., 31., 54., 55. ve 56. maddelerine aykırılığı nedeniyle iptali istemidir.

I - OLAY:

Of Cumhuriyet Savcılığının 12/5/1975 günlü iddianamesiyle aynı yer Asliye Ceza Mahkemesine 28/2/1955 doğumlu bir kişi hakkında 26/4/1975 günü düzenlenen seçmen kütüğüne doğum yılını 1953 diye bildirerek 21 yaşını doldurmuş gibi, adını yazdırmaktan ötürü 298 sayılı Kanunun 143. maddesi uyarınca cezalandırılma isteğiyle kamu davası açılmış bulunmaktadır. Gerek hazırlık soruşturması gerek yargılama sırasında sanık, eyleminde bilinçli olduğunu belirttikten sonra ergin kişiye oy kullandırılmayıp "yasaların genelliklerine ve ülküsüne ve Anayasa'nın özü ve sözüne uymadığı" nı ileri sürmüş, vekilince de genişletilerek tekrarlanan bu aykırılık savının ciddi olduğu kanısına varan Mahkeme, Anayasa'nın 151. maddesine dayanarak Anayasa Mahkemesine başvurmuştur.

III- YASA METİNLERİ:

1) Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında 298 sayılı Kanunun Anayasa'ya aykırılığından söz edilen hükümleri şunlardır:

"Madde 6 - 21 yaşını bitiren her Türk, seçmendir."

140. maddenin ikinci fıkrası - "Sayın, yazım ve denetim işlemleri sırasında, belli edilen esaslara aykırı harekette bulunanlarla, sorulara esvap vermeyenler veya bilerek gerçeğe aykırı cevap verenler yahut ilk sayım ve yazım gününde, ilân edilecek süreden önce buldukları yeri terk edenler hakkında, fiilleri daha ağır cezayı gerektiren bir suç teşkil etmediği takdirde, 250 liradan 1000 liraya kadar ağır para cezası hükmolünür."

"Madde 143 - Seçme yeterliği bulunmadığı halde kendisini veya bu yeterliği olmayan bir başkanın her ne suretle olursa olsun, seçmen kütüklerine kaydettiren veya bu şekilde kaydedilmiş olanların seçmen kütüğünden silinmesine aynı şekilde mani olan veya seçme yeterliği bulunan birinin aynı fiil ve hareketlerle seçmen kütüğünden silinmesine sebep olan 3 aydan 1 seneye kadar hapis cezasıyla cezalandırılır. Yukarıda yazılı fiiller, cebir veya tehdit veya şiddet veya nüfuz veya tesir icrası suretiyle yapıldığı takdirde faile verilecek ceza bir seneden beş seneye kadar haptistir."

2) İtiraz yoluna başvuran Mahkemenin dayandığı Anayasa kuralları:

"Madde 4 - Egemenlik kayıtsız şartsız Türk Milletininindir.

Millet, Egemenliğini, Anayasa'nın koyduğu esaslara göre, yetkili organlar eliyle kullanır.

Esas Sayısı:1975/147
Karar Sayısı:1975/201

Egemenliğin kullanılması, hiç bir suretle belli bir kişiye, zümreye veya sınıfa bırakılamaz. Hiç bir kimse veya organ, kaynağını Anayasa'dan almıyan bir devlet" yetkisi kullanamaz."

"Madde 10 - Herkes, kişiliğine bağlı, dokunulmaz, devredilmez, vazgeçilmez temel hak ve hürriyetlere sahiptir.

Devlet, kişinin temel hak ve hürriyetlerini, fert huzuru, "sosyal adalet ve hukuk devleti ilkeleriyle bağdaşamıyacak surette sınırlayan siyasî iktisadî ve sosyal bütün engelleri kaldırır; insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlar."

"Madde 11 - (20/9/1971 -1488) Temel hak ve hürriyetler, Devletin ülkesi ve milletiyle bütünlüğünün, Cumhuriyetin, millî güvenliğinin, kamu düzeninin, kamu yararının, genel ahlâkın ve genel sağlığın korunması amacı ile veya Anayasa'nın diğer maddelerinde gösterilen özel sebeplerle, Anayasa'nın sözüne ve ruhuna uygun olarak, ancak kanunla sınırlanabilir.

Kanun, temel hak ve hürriyetlerin özüne dokunamaz .

Bu Anayasa'da yer alan hak ve hürriyetlerden hiç birisi, insan hak ve hürriyetlerini veya Türk Devletinin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü veya dil, ırk, sınıf, din vs mezhep ayırımına dayanarak nitelikleri Anayasa'da belirtilen Cumhuriyeti ortadan kaldırmak kastı ile kullanılamaz.

Bu hükümlere aykırı eylem ve davranışların cezası kanunda gösterilir."

"Madde 12 - Herkes, dil, ırk, cinsiyet, siyasî düşünce, felsefî inanç, din ve mezhep ayırımı gözetilmeksizin, kanun önünde eşittir.

Hiçbir kişiye, aileye zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınmaz."

"Madde 19 - (20/9/1971-1488) Herkes, vicdan ve dinî inanç ve kanaat hürriyetine sahiptir.

Kamu düzenine veya genel ahlâka veya bu amaçlarla çıkarılan kanunlara aykırı olmayan ibadetler, dinî âyin ve törenler serbesttir.

Kimse, ibadete, dinî âyin ve törenlere katılmaya, dinî inanç ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz. Kimse, dinî inanç ve kanaatlerinden dolayı kınanamaz.

Din eğitim ve öğrenimi, ancak kişilerin kendi isteğine ve küçüklerin de kanunî temsilcilerinin isteğine bağlıdır.

Kimse, Devletin sosyal, iktisadî siyasî veya hukukî temel düzenini, kısmen de olsa, din kurallarına dayandırma veya siyasî veya şahsî çıkar veya nüfuz sağlama amacıyla, her ne suretle olursa olsun, dinî veya din duygularını yahut dince kutsal sayılan şeyleri istismar edemez ve kötüye kullanamaz. Bu yasak dışına çıkan veya başkasını bu yolda kışkırtan gerçek ve tüzel kişiler hakkında, kanunun gösterdiği hükümler uygulanır ve siyasî partiler Anayasa Mahkemesince temelli kapatılır."

"Madde 31 - Herkes, meşru bütün vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak, iddia ve savunma hakkına sahiptir.

Hiçbir mahkeme, görev ve yetkisi içindeki davaya bakmaktan kaçınamaz."

"Madde 54 - Türk Devletine vatandaşlık bağı ile bağlı olan herkes Türktür.

Esas Sayısı:1975/147
Karar Sayısı:1975/201

Türk babanın veya Türk ananın çocuğu Türktür. Yabancı babadan ve Türk anadan olan çocuğun vatandaşlık durumu kanunla düzenlenir.

Vatandaşlık, kanunun gösterdiği şartlarla kazanılır ve ancak kanunda belirtilen hallerde kaybedilir.

Hiçbir Türk vatana bağlılıkla bağdaşmayan bir eylemde bulunmadıkça, vatandaşlıktan çıkarılamaz.

Vatandaşlıktan çıkarma ile ilgili karar ve işlemlere karşı yargı yolu kapatılamaz."

"Madde 55 - Vatandaşlar, kanunda gösterilen şartlara uygun olarak seçme ve seçilme hakkına sahiptir.

Seçimler, serbest, eşit, gizli, tek dereceli genel oy, açık sayım ve döküm esaslarına göre yapılır."

"Madde 56 - Vatandaşlar, Siyasî Parti kurma ve usulüne göre partilere girme ve çıkma hakkına sahiptir. Siyasî Partiler, önceden izin almadan kurulur ve serbestçe faaliyette bulunurlar.

Siyasî partiler, ister iktidarda ister muhalefette olsunlar, demokratik siyasî hayatın vazgeçilmez unsurlarıdır.

(30/6/1971-1421 ile ek fıkra) Son milletvekili genel seçimlerinde muteber oy sayısının en az yüzde beşini alan veya bu seçimlerde Millet Meclisinde grup teşkil edecek sayıda milletvekilliği kazanmış bulunan siyasî partilere Devletçe yapılacak yardım kanunla düzenlenir."

IV - İLK İNCELEME:

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 15. maddesi uyarınca 24/6/1975 günü Muhittin Taylan, Kani Vrana, İhsan Ecemiş, Ahmet Akar, Halit Zarbun, Ziya Önel, Abdullah Üner, Ahmet Koçak, Sekip Çopuroğlu, Muhittin Gürün, Lûtfi Ömerbaş, Ahmet Salih Çebi, Şevket Müftügil, Adil Esmer ve Nihat O. Akçakayalıoğlu'nun katılmalarıyla yapılan ilk inceleme toplantısında:

Dosyanın eksiki bulunmadığı ve mahkemenin elinde usulüne göre açılmış bir dava olduğu anlaşıldıktan sonra, iptali istenen yasa kurallarını uygulayıp uygulayamayacağı, yani itiraz yoluna başvuran Mahkemenin Anayasa'nın 151. maddesi ve 44 sayılı Kanunun 27. maddesi uyarınca iptal isteminde bulunmaya yetkili olup olmadığı sorunu üzerinde durulmuştur.

Sanık hakkında o kapsamda bir suçlama ve açılmış bir ceza davası olmadığı için 298 sayılı Kanunun 140. maddesinin ikinci fıkrasının uygulama olanağının yokluğu, 143. maddenin ise uygulanacağı görüşlerinde birleşilmiş, 6. maddenin olayda uygulama yerinin varlığı yönünden ise Kani Vrana, İhsan Ecemiş, Halit Zarbun ve Nihat O. Akçakayalıoğlu karşıt görüşte bulunmuşlardır.

İlk inceleme sonunda:

1- 26/4/1961 günlü, 298 sayılı Kanunun 24/3/1973 günlü 1700 sayılı Kanunun 1. maddesiyle değişik 140. maddesinin ikinci fıkrasına yönelen itirazın Mahkemenin yetkisizliği nedeniyle reddine oybirliğiyle,

2 - 26/4/1961 günlü, 298 sayılı Kanunun 6. maddesinin Mahkemenin görmekte olduğu davada uygulama yeri bulunduğu Kani Vrana, İhsan Ecemiş, Halit Zarbun ve Nihat O. Akçakayalıoğlu'nun karşı oylarıyla ve oyçokluğu ile,

Esas Sayısı:1975/147
Karar Sayısı:1975/201

3 - Dosyanın eksiki bulunmadığından işin esasının 26/4/1961 günlü, 298 sayılı Kanunun 6. maddesinin tümü ve 143. maddesinin de olayda uygulanacak bölümü yönünden incelenmesine oybirliğiyle;

24/6/1975 gününde karar verilmiştir.

V - ESASIN İNCELENMESİ:

Esasa ilişkin rapor, itiraz yoluna başvuran Mahkemenin kararı ve ekleri, Anayasa'ya aykırılığı ileri sürülen kural, Anayasa'nın konuyu ilgilendiren maddeleri ve bütün bunlara ilişkin belgeler ile Anayasa Mahkemesinin aynı konudaki 21/6/1963 gün ve Esas 1963/192 ve Karar 1963/161 sayılı kararı okunduktan sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

Anayasaya aykırılığı ileri sürülerek iptali istenilen 298 sayılı Kanunun 6. maddesindeki "yirmibir yaşını bitiren her Türk seçmendir" hükmünün Anayasa'ya aykırı olması için Anayasa'nın seçme hakkına ilişkin ezel hükmüne ters düşmeli veya genel ilke ve hükümleri ile bağdaşmayan bir nitelik taşımalıdır. Bu bakımdan, iptal isteminde ileri sürülen gerekçeler de yeri geldikçe karşılanmak üzere, incelemeye bu yönden başlanmasında yarar görülmüştür.

Anayasa'nın siyasî haklarla ilgili 55. maddesinin birinci fıkrasında "Vatandaşlar, kanunda gösterilen şartlara uygun olarak seçme ve seçilme hakkına sahiptir." denilmek suretiyle seçmen niteliklerinin tespiti kanuna bırakılmıştır. Anayasa Koyucu, bazı konularda, özellikle siyasal haklardan olan milletvekilliği ve Cumhuriyet Senatosu Üyeliğine ilişkin 68. ve 72. maddelerinde yaptığının tersine, seçmenlik için bir yaş tespit etmediği gibi, bu yönden Kanun Koyucuyu bağlayan bir ölçü de göstermemiş ve seçmen yaşını belirtmeyi kanuna bırakmıştır. Kuşkusuz böylelikle toplumdaki sosyal ve siyasal gelişim ve değişime göre gereken düzenlemenin yapılması olanağını sağlamıştır.

İtirazda dayanılan gerekçelerden, seçmen yaşının rüşt yaşı ile aynı olması hukuksal zorunluğunun bulunduğu yolundaki görüşün yerinde bulunmadığı belirtilirse, itirazın başka yönleri de geniş ölçüde karşılanmış olacaktır. Bu görüşün yerinde olmadığı ise, inceleme konusu hükmün Anayasa'ya aykırılığı ileri sürülerek daha önce açılan bir iptal davası üzerine Anayasa Mahkemesince verilen 21/6/1963 günlü. Esas 1963/ 192, Karar 1963/161 sayılı kararda: "İptal isteminde, milletvekili seçilebilmek için Anayasa'nın 68. ve Cumhuriyet Senatosu üyeliğine seçilebilmek için de Anayasa'nın 72. maddelerinde belli bir yaş kabul edildiği halde seçmenlik için herhangi bir yaş kabul edilmemiş olmasının, Anayasa'nın, seçmen olabilmek konusunda Medenî Kanun uyarınca reşit olmayı yeterli saydığına delâlet eylediği yollu ileri sürülen gerekçede isabet görülmemiştir. Aksine, Anayasa tasarısının 66. maddesinin birinci fıkrasında yer alan (18 yaşını dolduran, kısıtlı veya kamu hizmetlerinden yasaklı olmayan her Türk, Millet Meclisi seçimlerinde seçmendir.) şeklindeki hükmün metinden çıkartılmış olması seçmenlik için Anayasa'nın yaş tayin etmek istemediğini ve bunu özel kanuna bıraktığını gösterir. Nitekim Anayasa'nın 55. maddesinin birinci fıkrasında (vatandaşlar, kanunda gösterilen şartlara uygun olarak, seçme ve seçilme hakkına sahiptir.) denilmektedir. Buna göre seçmenlik yaşının belirtilmesi bir Anayasa meselesi değildir.

298 sayılı Kanunun 6. maddesinin Temsilciler Meclisindeki müzakeresinde seçmen yaşının onsekiz mi yoksa yirmibir mi olması gerekeceği konusunun uzun uzadıya tartışıldığı ve sonunda yirmibir yaş kabul edildiği tutanakların incelenmesinden anlaşılmaktadır.

Anayasa'nın 55. maddesindeki seçme hakkını 298 sayılı Kanunun 6. maddesinin yaş bakımından sınırlaması bu hakkın özüne dokunmamaktadır." denilmek suretiyle yeterince belirtilmiştir.

Esas Sayısı:1975/147
Karar Sayısı:1975/201

Bu görüş, itirazda söz konusu edilen ve seçmen yaşı için de benimsenmesi zorunluğunun bulunduğu ileri sürülen öteki yeterlik yaşları yönünden de geçerlidir.

Anayasa Koyucu medenî rüşt yaşı ile seçmen yaşı arasında zorunlu bir bağlantı görmüş olsa idi 55. maddeyi bugünkü gibi değil bu görüş ve amacını yansıtan biçimde düzenlerdi. Öte yandan, gerek rüşt yaşı, gerek itirazda sözü geçen öteki yaşlar tespit edilirken seçme hakkını da düzenlemek gibi bir düşünce ve amacın gözönünde tutulmadığı, seçmen yaşının öteden beri ayrıca düzenlenmekte bulunduğu da bir gerçektir.

Temel hakların ve özgürlüklerin kullanılmasının veya anayasal ödevlerin yerine getirilmesinin gereği olan ve düzenlenmesi kanuna bırakılmış bulunan nitelikler belirtilirken, aranan nitelik hangi temel haklar ve ödevler için geçerli ve yeterli sayılacaksa o hakların veya ödevlerin konuları, kapsamı, özellikle etkilerinin anlam ve önemi ile toplum gerçekleri gözönünde tutulacağına göre, kuşkusuz, ortaya birbirinden az çok farklı veya benzer nitelikler çıkabilecektir. İptali istenilen hükümlerle seçmen yaşının itirazda ileri sürülen kimi haklar ve ödevler yönünden yeterli görülen yaşlardan farklı olarak saptanmasında bu düşünce ve sebeplerin yeri olmadığı söylenemez.

Anayasa açısından önemli olan, bu konudaki düzenleme yetkisinin neden ve amaca uygun olarak kullanılmış olup olmadığıdır.

Kanun Koyucunun, seçme hakkı bakımından bir sınırlama niteliği taşıyan, seçmen yaşının tespiti hususunda takdir yetkisinin sınırsız olmadığı kuşkusuzdur. Ancak, seçmen yaşının 21 olarak tespit edilmesiyle sebep ve amacın aşıldığı ve demokratik hukuk devleti ilkesiyle bağdaşmadığı da söylenemez.

Gerçekten, öğretilerde ve uygulamalarda seçmen yaşı bakımından herhangi bir yaş üzerinde birleşilmiş değildir. Yaş sorununa ilişkin çözüm şekilleri Anayasa hukukunda yer alan kimi sert ve kesin genel ilkeler niteliğinde sayılamaz. Sınırlı bir alan içinde de olsa, birbirinden az çok farklı çözüm şekillerinin bulunabileceği kabul edilmektedir. Seçmen yaşı her toplumun kendi siyasal, ekonomik, sosyal özellikleri ve seçim hakkının toplum yaşamı üzerindeki etkisinin önemi gibi etkenler değerlendirilmek ve sonuçta amaç bakımından uygun görülen yeğ tutulmak yoluyla saptanmaktadır. Buna göre de 21 yaş bu görüş ve uygulamaların ve güdülen amacın sınırını aşmamaktadır. Anayasa kesin bir sınır koymadığına göre, Kanun Koyucu konuyu bu açıdan ele alıp seçmen yaşını onsekiz, ondokuz veya yirmi olarak da saptayabilirdi.

Özetlenirse; Anayasaya göre seçmen yaşının kanunla düzenlenmesi gereklidir. Yasa Koyucunun bu konudaki takdir yetkisini bu ölçüde kullanmış olmasında Anayasa'nın demokratik hukuk devleti ilkesi ile bağdaşmayan veya seçme hakkının özüne dokunan bir yön yoktur. Bu nedenle de, iptali istenilen hükümlerde Anayasa'nın 2., 11. ve 55. maddelerine bir aykırılık bulunmamaktadır.

Öte yandan, itiraz konusu kural, yirmibir yaşını dolduran herkesi kapsadığı, herhangi bir kişiye veya zümreye bir imtiyaz tanıyan nitelik taşımadığı için Anayasa'nın 12. maddesine; egemenliğin kayıtsız şartsız Türk Milletine ait olduğu ilkesi ile çelişen veya egemenliğin kullanılmasını belli bir kişiye, sınıfa veya zümreye bırakmayı öngören bir nitelikte olmadığından Anayasa'nın 4. maddesine; Anayasa'nın 55. maddesi uyarınca seçme hakkının kullanılması için gereken bir niteliği göstermekten ibaret olan kapsamına göre, kişi huzuru sosyal adalet ve hukuk devleti ilkeleri ile bağdaşmayacak nitelikte bir engel sayılamayacağından Anayasa'nın 10. maddesine aykırı olmadığı gibi, iptal isteminde dayanılan öteki Anayasa Hükümlerine ters düşen bir nitelik de taşımamaktadır.

Esas Sayısı:1975/147
Karar Sayısı:1975/201

Bu nedenlerle itiraz reddedilmelidir.

Nihat O. Akçakayalıoğlu bu sonuca değişik gerekçe ile katılmıştır.

Kani Vrana, Abdullah Üner, Şekip Çopuroğlu, Hasan Gürsel, Şevket Müftügil, Adil Esmer, Ahmet H. Boyacıoğlu bu görüşe katılmamışlardır.

VI - SONUÇ:

1 - 26/4/1961 günlü, 298 sayılı Kanunun 6. maddesinin Anayasa'ya aykırı bulunmadığına ve bu nedenle itirazın reddine Kani Vrana, Abdullah Üner, Şekip Çopuroğlu, Hasan Gürsel, Şevket Müftügil, Adil Esmer, Ahmet H. Boyacıoğlu'nun karşıoylariyle ve oyçokluğu ile;

2 - Aynı kanunun 143. maddesinin olayda uygulanacak bölümünün de Anayasa'ya aykırı olmadığına ve bu nedenle itirazın reddine oybirliği ile;

21/10/1975 gününde karar verildi.

Başkan Kâni Vrana	Üye İhsan Ecemiş	Üye Ahmet Akar	Üye Halit Zarbun
Üye Ziya Önel	Üye Abdullah Üner	Üye Ahmet Koçak	Üye Şekip Çopuroğlu
Üye Lütfi Ömerbaş	Üye Hasan Gürsel	Üye Ahmet Salih Çebi	Üye Şevket Müftügil
Üye Adil Esmer	Üye Nihat O. Akçakayalıoğlu	Üye Ahmet H. Boyacıoğlu	

KARŞIOY YAZISI

I - Konunun Anayasa açısından sağlıklı bir değerlendirilmeye tâbi tutulabilmesi için, ilk önce seçmen yaşını saptayan Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkındaki Kanunun 6.

Esas Sayısı:1975/147
Karar Sayısı:1975/201

maddesinin oluşumundaki düşünceleri gözden geçirmek, sonradan konu ile ilgili kimi yasalarda ne gibi değişimler olduğunu araştırmak ve itiraz konusu yasa hükmünün yürürlüğe girdiği günle bugün arasında Türk toplumundaki oluşum ve gelişimi gözönünde tutmak gerekmektedir.

1 - Bilindiği gibi 27 Mayıs 1960 Devriminden sonra 13/12/1960 günlü, 157 sayılı Yasa ile kurulan "Kurucu Meclis" in temel amacı; Anayasa ile seçim kanunu yapmak ve en geç 29 Ekim 1961 tarihinde iktidarı yeni seçilecek Türkiye Büyük Millet Meclisine devretmekten ibaretti.

Temsilciler Meclisi "Seçim Kanunu Komisyonu" raporu incelendiğinde aşağıda belirtilen hususlar göze çarpmaktadır: itiraza konu 6. madde üzerinde bu komisyonda düşünülenlerin açıkça belirlenmesi için raporun bu bölümünün aynen alınmasına yarar görülmektedir.

"Bu madde ile, her kanunda ayrı ayrı tayin edilmiş bulunan (seçmen yaşı) bir yaşta toplanmak istenmiştir. Memleketimizde yapılacak bütün seçimlerde seçmen yaşı bu suretle bir seviyede birleştirilmiş olacaktır.

Seçmen olmaya esas tutulacak bahsin de onsekiz veya yirmibir yaşlardan birinin tercihi geniş tartışmalara yol açmıştır.

İçtüzüğün 9. ve 17. maddelerinden faydalınarak bu konu, Anayasa Komisyonu ile yapılan müşterek toplantıda da müzakere edilmiştir.

Seçmen yaşı hususunda öne sürülen görüş ve fikirler şu suretle özetlenebilir:

a) Vatandaşın siyasî rüşde sahibolabileceği bir çağda seçme hakkını iktisabetmesi icabeder. Bizim memleketimizde siyasî rüşd sağlayacak olgunluğun yirmibir yaşından evvel hasıl olabileceği düşünülemez.

b) Demokratik rejime bağlı olan memleketlerde umumiyetle seçmen yaşı onsekizin üstünde ve yirmibir yaş etrafında tesbit edilmiş bulunmaktadır.

c) Nüfusumuzun % 78'i köylerde oturmaktadır. Onsekiz ile yirmibir yaş arasındaki nüfusun mühim bir miktarı da bu nisbet dahilinde köylerde yaşamaktadır. Siyasî olgunluk bir bakıma müstakil iş ve güç ve ocak sahibi olmaya bağlıdır. Köylerde ise, yirmibir yaşından evvelki nesil ana ve babasının yanında oturup geçinmektedir. Bunlara rey hakkı tanınırsa, bir tâbi seçmen zümresi meydana gelecektir.

d) Seçmen yaşı yirmibirden aşağı olarak kabul edilirse, seçimlere katılmak suretiyle siyasetin içine girmiş olan ve ekseriyetle siyasî partilerden birine kaydedilmiş bulunan nesiller askere çağrıldıkları zaman siyaset askerliğe girmiş olacaktır. Bundan kaçınılmalıdır. Ayrıca, askere giden gençlerin, orduda okuyup yazma öğrenmeleri ve daha olgun bir hale gelmeleri mümkün bulunduğuna göre, seçmen yaşının askerlik hizmetinin bitmesine göre ayarlanmasında fayda vardır.

Buna karşılık olan fikirler:

1 - Onsekiz yaş kanunlarımızda rüşd yaşıdır. Bu yaşı tamamlayanlar her türlü tasarruflarda bulunmak ehliyetini kazanırlar ve mükellefiyetlere tabî olurlar. Medenî ve ticarî sahada her türlü tasarruflara hak kazananların ve vergi ve sair gibi mükellefiyetler yüklenenlerin siyasî haktan faydalanmamaları için haklı bir sebep gösterilemez.

2 - Bizde onsekiz yaşını dolduran kadın ve erkek bilhassa köylerde evlenmiş, çoluk çocuk sahibi olmuş ve ekseriya işinde de istiklâlîm kazanmıştır. Bu durumda olanların seçmen olabilmesi tabiidir.

Esas Sayısı:1975/147
Karar Sayısı:1975/201

3 - Olgunluk kazanmak bakımından onsekiz ile yirmibir arasında ehemmiyetli bir fark bulunabileceği düşünülemez.

4 - Umumi rey esası, vatandaş kütesinin mümkün olduğu kadar fazla bir çoğunluğunun seçimlere katılmasını gerektirir. Seçmen yaşının onsekizin ikmaline bağlamakla bu esas sağlanmış olur.

5 - Siyasetin asker ocağına sokulmasının yirmibir yaşın esas tutulmasıyla önlenilmesi düşüncesi tamamen nazardır. Vatandaş memleket kaderiyle alakalanacak hale gelince siyasî partilerden biri lehine fikir sahibi olmuş ve bir partiye girmek hakkını da kazanmıştır.

6 - Hukukî tasarruflara imkân veren onsekiz yaşın tamamlanmasını siyasî hakkın kullanılmasını esas almakta şu bakımdan da zaruret vardır. Kanunların hazırlanmasından, kabulünden ve tatbikinden doğacak neticeler bu yaştakilere de tesir edecektir. Bu tesirler karşısında bir vatandaş zümresine rey vermek suretiyle kanaat ve isteklerini ifade etmesine meydan vermemek onu tabîi haktan mahrum etmek olur ki, bu netice demokratik esaslarla bağdaşmaz.

Bunlara ilâve edilecek başka görüşler de mevcuttur. Ancak Anayasa Komisyonu ile birlikte yapılan müzakerelerde ifade edilen esaslar başlıca bu noktalar etrafında toplanmıştır.

Komisyonumuzca konu bu görüşler altında incelenmiş ve onsekiz yaşın seçmen yaşı olarak kabulüne karar verilmiştir" (Temsilciler Meclisi Tutanak Dergisi, Cilt 1, sayfa 5-6, basma yazı S. sayısı 33)

Temsilciler Meclisi, konuyu komisyon raporunda öngörülen biçimde karara bağlamış, Millî Birlik Komitesinin geri çevrilmesi üzerine, yirmibir yaş, seçmen yaşı olarak yasalaştırılmıştır.

2 - 13/7/1965 günlü, 648 sayılı Siyasî Partiler Kanununun, ki Seçimlerin temel hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkındaki 298 sayılı Kanundan dört sene sonra kabul edilerek yürürlüğe girmiştir, 8. maddesinde siyasî partilere üye olamayacak kimseler belirtilirken "reşit olmıyanlar" deyimi yer almaktadır. Bu maddenin anlatımına göre, maddenin öngördüğü diğer koşulları taşıyan 18 yaşım bitirmiş yani reşit vatandaşların, aynı kanunun 9. maddesinde öngörülen parti tüzüklerinde üyeliğe kabul için aksine bir kayıtlama bulunmadığı takdirde dilediği siyasi partiye üye olma hakkına sahip olduğu açıkça ortadadır.

Demek ki, 648 sayılı Siyasi Partiler Kanunu gereğince 18 yaşını bitiren her vatandaş dilediği siyasî partinin üyesi olabilecek, parti örgütünün her kademesinde görev alabilecek ve partinin disiplinine uyarak çalışma yapabilecektir.

3 - Yukarıda değinilen seçim komisyonu raporunda, nüfuzun % 78 inin köylerde oturduğu açıklanmaktadır. Oysa 1975 nüfus sayımı sonuçlarına göre kentlerde oturanlar köylerde oturanları geçmiştir. Diğer yandan köyden şehire doğru hızlı bir akımın süre geldiği yetkililer tarafından devamlı olarak açıklanmaktadır. 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanunun yürürlüğe konulduğu tarihte, ilçeler şöyle dursun illerin tümünde dahi lise yokken, bugün hemen herden lisesiz ilçe kalmamış, hatta pek çok bucakta liseler açılmış ve eğitim sürdürülerek sayısız genç lise diploması almıştır. Ulaştırma olanakları o günlerle kıyaslanamayacak ölçüde artmış, toplu haberleşme araç ve gereçleri büyük bir gelişim göstermiştir,

Bu nedenlerle Türk Toplumunun ve özellikle bu toplumun genç kesimini 1961 yılındaki kuşaklarla kıyaslamak ve onlarla bir tutmak olanağı kalmamıştır.

II - Karşıoy yazısının bu bölümünde Anayasaya uygunluk denetimi hakkındaki görüşlerimiz ortaya konulacaktır.

Esas Sayısı:1975/147
Karar Sayısı:1975/201

Toplumların da canlı varlıklar olduğu ve belli bir süreç içinde değişim ve gelişim gösterdikleri bilimsel bir gerçektir.

Yürürlüğe girdikleri anda toplumun gereksinmelerine uygun olan ve Anayasaya da uygunluk arzeden kimi yasa hükümlerinin, geçen zaman içinde toplumun ihtiyaçlarını karşılayamaz duruma düştükleri ve hatta Anayasa'ya aykırı bir niteliğe büründükleri bilimsel çevrelerce de kabul edilmektedir. Yeri gelmişken şu yönün de açıklanması gerekir ki, Anayasa ve yasa kuralları, bunları yapanların iradelerinden ayrılarak bağımsız birer varlık kazanırlar ve zamana göre yorumlanması gereken bir nitelik gösterirler. Anayasaların bir toplum hayatında akıp giden zamana göre yorumlanması gerçeği de yorum kuralları gereğidir .

A) Anayasa'nın 55 inci maddesi, seçme ve seçilme hakkında kesin kurallar getirmemiş, bu hakkın ölçü ve sınırlarını saptamayı yasa kurallarına bırakmıştır.

Yasama organının böyle bir kural koyarken tam bir serbestlik içinde olduğunu ve bu konuyu, dilediği bir biçimde kanunlaştırma durumunda bulunduğunu düşünmeye olanak yoktur. Çünkü yasama organı Anayasanın temel ilkeleriyle bağlıdır ve toplumun gerçeklerini gözönüne almak zorundadır.

Zamanın yasa koyucusu yirmibir yaşından küçük gençlerin siyasetle ilgilenmelerini hem toplum ve hem de askerî yönlerden sakıncalı görmüş ve seçmen yaşını yirmibir olarak saptamıştır. Oysa sonradan yürürlüğe giren 648 sayılı Yasa, siyasî partilere üye olma yaşını rüşt yaşı olarak kabul etmiştir. Demek ki yasama organı onsekiz yaşını bitiren gençlerin siyaset yapmalarını sakıncalı bulmamış ve bu gençlerin siyasal hayata katılmalarında yarar görmüştür. Bu durum dahi seçmen yaşını yirmibir olarak saptayan yasa kuralını başlı başına dayanaksız göstermeye yeterlidir.

B) Anayasa'nın 10. maddesinin ikinci fıkrası, "Devlet, kişinin temel hak ve hürriyetlerini, fert huzuru, sosyal adalet ve hukuk devleti ilkeleriyle bağdaşmıyacak surette sınırlayan siyasî, iktisadî ve sosyal bütün engelleri kaldırır; insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlar" hükmünü getirmiş ve Devleti kimi yükümlülükler altına sokmuştur.

Toplum yaşamında açıkça görülen gelişim, şehirlerdeki nüfusun artması ve genç kuşaklardaki okuma oranının büyük bir artış göstermesi, siyasî partilere onsekiz yaşını bitirenlerin üye olabilmesi gibi durumlar gençlerde yönetime katılma ve ona yön verme eğilimini uyandırmış ve bu arzu giderek şiddetlenmiştir. Toplumun öğrenci kesimindeki çalkantıda ve çatışmada bu durumun payı olmadığı öne sürülemez. Oysa Devlet, fert huzurunu bozan ve gençlerin heyecanlarını oy sandığı etrafında toplayarak kanalize etmek suretiyle kimi engelleri ortadan kaldırmakla yükümlüdür.

SONUÇ: Özetlemek gerekirse, 1961 yılında çıkarılan itiraz konusu Yasanın 6. maddesi, yukarıda açıklandığı üzere Anayasa'nın temel ilkelerine ve özellikle 10. maddesine aykırı bir duruma büründüğünden iptal edilmelidir.

Bu nedenlerle sözü edilen Kanun hükmünü Anayasa'ya uygun bulan çokluk görüşüne karşıyız.

Başkan
Kâni Vrana

Üye
Şevket Müftügil

Üye
Şekip Çopuroğlu

Üye
Ahmet H. Boyacıoğlu

KARŞIOY YAZISI

298 sayılı seçimlerin temel hükümleri ve seçmen kütükleri hakkındaki Kanunun 6. maddesine göre, seçimlerde oy kullanabilme ancak 21 yaşın bitirilmiş olmasıyla mümkündür.

"21 yaşın bitirilmiş olması" koşulunun Anayasaya uygun olup olmadığının saptanabilmesi için Anayasa'nın aşağıda değinilen kurallarıyla Türk Hukuk sisteminin ehliyet yaşıyla ilgili hükümlerinin incelenmesine gerek bulunmaktadır.

1 - Anayasa'nın 2. maddesinde, "Türkiye'nin Demokratik bir Hukuk Devleti olduğu", 4. maddesinde, "Egemenliğin kayıtsız şartsız Türk Milletine ait bulunduğu", 8. maddesinde de, "Kanunların Anayasa'ya aykırı olamayacağı ve Anayasa hükümlerinin Yasama organını da bağlayacağı" hükümleri mevcut bulunmaktadır.

Türkiye bir Hukuk Devleti olduğuna, Yasama organının da bu temel kuralla bağlı olduğuna göre, Türk Hukuk düzenindeki kişilerin yaş bakımından ehliyetleriyle ilgili kuralların gözden geçirilmesi zorunluğu ortaya çıkar.

Türkiye'nin Temel Kanunlarından biri olan Türk Medenî Kanununda; Medenî hakların kullanılması için 18 yaşın bitirilmiş olması yeterli bulunmuştur. (Türk Kanunu Medenisi, Madde 9, 10, 11). 18 yaşını bitiren kişi her türlü tasarrufta buluruna ehliyetini kazanır. Kanunun deyişimiyle "İktisâba da İltizâma da" ehil olur. Bütün vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle Yargı mercileri önünde davacı ve davalı olarak iddia ve savunma hakkını kullanabilir (Anayasa Madde 31) ve her türlü kanun yollarına da başvurabilir.

2 - 18 yaşını bitiren kişi, Türk Ceza Hukuku açısından da tam sorumluluk içine girmiş olur. İşlediği adı veya siyasal bütün suçlardan tam ceza ile sorumlu tutulur. Burada şu hususa özellikle işaret etmek gerekir ki: Cezada tam sorumluluk yaşı evvelce 21 yaşın ikmâliyle başlamakta iken Türk Ceza Kanununda 9/7/1953 günlü ve 6123 sayılı Kanunla yapılan değışiklikte tam ceza ehliyeti 18 yaşa indirilmiş ve bu değışiklikle ilgili Büyük Millet Meclisi Adalet Komisyonunun gerekçesinde şu tümceler yer almıştır.

"Türk Ceza Kanununun 54, 55, 56. maddelerine göre ceza ehliyeti onbir yaşın ikmaliyle başlar ve 21 yaşın ikmalinde de tam mesuliyet teveccüh eder.

Her memlekette yaş itibarıyla ceza mesuliyetinin tayininde iklim şartlarıyla sosyal ve kültürel seviyenin birinci derecede yer aldığı malumdur. Fizyolojik inkişaf ve tekâmülün erken başladığı memleketlerde ceza mesuliyetini tayin eden yaş hadlerinin ona göre ayarlanması ceza hukuku ve suç politikası bakımından önemli bir mesele teşkil eder. Fizyolojik teşekkülâtı ve fark ve temyiz kabiliyeti normal ve zamanında inkişaf etmiş olan bir kimsenin mücerret henüz 21 yaşını doldurmamış olduğu ileri sürülerek ceza mesuliyetini tam saymamak ve kendisine verilecek cezadan tenzilât yapmak izahı güç bir keyfiyettir.

Memleketimizin iklim şartları fizyolojik teşekkülâtın, fark ve idrak kudretinin zamanında ve hatta diğer memleketlere nazaran nisbeten erken olarak inkişafını icap ettirecek mahiyettedir.

Nihayet, ehliyet ve mesuliyet bahsinde Medenî Kanun hükümlerinin gözönünde bulundurulması icabeder. Türk Medenî Kanununun 9, 10 ve 11. maddelerinde 18 yaşını bitiren bir kimsenin medenî hakları kullanmağa selâhiyettar olduğu, iktisaba ve iltizama da ehil bulunduğu tasrih edilmiştir. Medenî Hukuk sahasında iktisaba ve iltizama ehil olan bir kimsenin Ceza Hukuku sahasında tam ehliyeti haiz sayılmamasının ilmen izahı pek kolay olamaz.

Her memlekette kabul edilen Hukuk ve Ceza sistemine göre memleketin iklim şartları, sosyal ve kültürel seviyenin inkişafı nazarı itibara alınarak yaştan dolayı ceza mesuliyeti muhtelif şekil ve manzaralar arz etmektedir. Memleketimizde fizyolojik teşekkülât ve bunun neticesi olarak fark ve temyiz kabiliyeti bir çok memleket çocuklarından daha evvel inkişaf etmektedir. Bu sebeptendir ki daha evvelki Ceza Kanunumuz 18 yaşın ikmalini ceza mesuliyeti için kâfi görmekte idi. Ve fakat Ceza Kanunumuz 1889 tarihli eski İtalyan Ceza Kanunundan aynen tercüme edilerek alınması sırasında bu mevzu üzerindeki memleketimizin iklim şartları ve hususiyetleri üzerinde durulmamış ve tam ceza ehliyeti 22 yaşa çıkarılmıştır. Medenî memleketlerde ceza sistemlerinde inkişaf vaki oldukça birçoklarında ve hele Ceza Kanunumuzun alınmış olduğu İtalya'da son zamanlarda tam ceza ehliyetinin 18 yaşa indirilmiş olduğu görülmektedir.

Ceza Kanunumuzun kabulü tarihi ile bugüne kadar geçen zaman arasında sosyal ve kültürel inkişafı da nazarı itibara alırsak 18 yaşına basan ve Medenî Kanun muvacehesinde reşit sayılan kimsenin her türlü idrâk ve anlama kabiliyetine malik olduğu ve yaptığı ve yapacağı işi tam manasiyle kavramış olduğu nazarı itibara alınınca ceza ehliyeti bakımından Ceza Kanunumuza göre yeni bir sistemin girmesini teklif eden ve arkadaşlarının ceza ehliyetinin 22 yaştan 18 yaşın hitamına indirilmesi yolundaki esbabı mucibeli teklifleri kabul edilmiş ve 54, 55 ve 56. maddeler bu mucip sebeplere istinaden yeniden tanzim edilmiştir."

Adalet Komisyonunun bu gerekçesi, Büyük Millet Meclisi genel kurulunca da benimsenerek teklif edilen değişiklik yapılmış ve tam ceza sorumluluğu 21 yaştan 18 yaşa indirilmiştir.

Bu gerekçede üzerinde durulması gereken nokta, "Memleketimizdeki iklim şartları,, fizyolojik teşekkülâtın, fark ve idrâk kudretinin erken gelişmesini icabettirdiği, realitelerin ve yapılan gözlemlerin bunu açıkça gösterdiği, 18 yaşını bitiren, bir kişinin her türlü kavrama ve anlama niteliğine sahip olduğu, yaptığı işi tam manasiyle kavradığı, Memleketimizde sosyal ve kültürel inkişafın da bunu gerektirdiği" yolundaki açıklamalardır. Kanun Koyucu 1953 yılında yaptığı incelemelerle bu sonuca varmış ve buna göre de tam ceza ehliyetim 18 yaş olarak saptamıştır. O tarihten bugüne kadar geçen 23 yılda sosyal ve kültürel gelişmenin daha da arttığı dikkate alınırca bu gerekçeler bugün çok daha geçerli durumda olacaktır.

3 - Siyasî Partiler Kanununun konu ile ilgili bazı hükümlerine de değinmek yerinde olacaktır:

Anayasa, Siyasî Partileri, "Demokratik hayatın vaz geçilmez unsurları" olarak kabul eder (Anayasa Md. 56: F: 3). 648 sayılı Siyasî Partiler Kanununun I. maddesi de, Siyasî Partileri, toplum ve Devlet düzenini ve kamu faaliyetlerini yönetmek, denetlemek ve etkilemek amacını güden kuruluşlar diye tanımlar.

Devlet düzenini yönetmek, denetlemek ve etkilemek gibi çok önemli faaliyetlerde bulunan siyasi partilere üye olabilmek için 18 yaşın bitirilmiş olması yeterli bulunmuştur (Siyasi Partiler Ka. Mad: 4, 8/1). Buna göre 18 yaşını bitiren bir kişi, üyesi olduğu bir Siyasî Partinin bütün faaliyetlerinde katılabilmekte, çeşitli kademelerdeki örgütlerinde görev alabilmektedir.

Esas Sayısı:1975/147
Karar Sayısı:1975/201

Bundan başka 18 yaşını bitiren bir kişi, Anayasa'nın Siyasî haklar arasında kabul ettiği (Md. 54) Türk vatandaşlığına alınma veya Türk vatandaşlığından çıkma iznini isteme gibi haklara da sahiptir.

Anayasa ve öteki Hukuk kuralları bakımından bu derece önemli siyasal ve medenî haklara sahip olan kişilere seçimlerde oy verme hakkının tanınmamasının kabule değer hiç bir hukuki gerekçe ile izahı mümkün olamaz.

4 - Türkiye Demokratik esaslara göre yönetilen bir Devlettir. Egemenlik kayıtsız şartsız Türk Milletindedir (Anayasa Md. 2, 4).

"Demokrasi" sözcüğü ise halk iktidarı anlamını ifade eder. Türk Milleti, egemenliğini serbest seçimle oluşturduğu Büyük Millet Meclisi aracılığıyla kullanır, Demokrasinin ve egemenliğin temelini serbest ve gizli seçim teşkil eder. Özgürlükçü Demokratik rejimle yönetilen ülkelerde seçime katılma oranının ne derece önem taşıdığı bellidir. Ayrıca seçime katılanların miktarı ne kadar yüksek olursa Milletin iradesi o kadar belirgin hale gelir ve seçimle iş başına gelen iktidar da o ölçüde kuvvetli ve halka dayanıklı olur. Bunlardan başka seçmenlerin nitelikleri, kültür seviyeleri, ülkenin siyasal, sosyal, ekonomik sorunlarını incelemiş vs kavramış olup olmadıkları ve adayların kişiliklerini, hangisinin ne ölçüde yurda yararlı ve verilecek hizmetleri layikiyle yapabiliyor yapamayacağını ayırt edebilme yeteneği de birinci derecede önemlidir. Bu nitelikleri haiz seçmenlerin seçeceği Parlemlenterlerden oluşan Yasama organı da o ölçüde ülkenin siyasal, sosyal ve ekonomik sorunlarını ve diğer gereksinmelerini tam bir bilinç içinde ve isabetle çözebilme niteliğinde olur.

Ülkemizde 18 yaşını henüz bitirmiş kişilerin çoğunluğunu lise öğrenimini tamamlamış Üniversite öğreniminde bir hayli mesafe almış aydın gençler teşkil ettiği malumdur. Bunların fizyolojik teşekkülâtlarının gelişmiş olduğu, kültür seviyelerinin yüksekliği, fark ve idrak kudretlerinin de yeterli düzeyde olduğu bizzat kanun koyucu tarafından saptandığı yukarıda açıklanmıştır. Bu nedenler de dikkate alınırsa 18 yaşını bitirmiş kişilerin de seçime katılmaları bizzat Demokratik rejimin gereklerinden olduğu kadar Anayasa ile Kanun Koyucunun yukarıda işaret edilen görüşüne de uygundur.

5 - Her ne kadar Anayasa'nın 55. maddesinde, "seçme ve seçilme hakkının kanunda gösterileceği" yazılı ise de Kanun Koyucunun bu husustaki takdir ve yetkisinin sınırsız olduğu öne sürülemez. Yasama organı da Anayasa ve öteki hukuk kurallarıyla bağlı olup bunların dışına çıkamaz. Yukarıda belirtilen Anayasa kurallarıyla öteki hukuk kuralları ise öteki siyasal ve medenî hakların kullanılmasında olduğu gibi seçme hakkının da 18 yaşın ikmalî olarak saptanmasını gerekli kılar.

6 - Yukarıda açıklanan nedenlerle, seçme hakkını 22 yaş olarak saptayan 298 sayılı Kanunun 6. maddesi Anayasa'ya aykırı düşmektedir.

Bu itibarla bu hükmün iptali gerekir. Aksine oluşan çoğunluk kararına karşıyız.

Üye
Abdullah Üner

Üye
Adil Esmer

KARŞIOY YAZISI

Of İlçesi Asliye Ceza Mahkemesi'n in, görmekte olduğu bir dava sebebiyle, Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri hakkındaki 26/4/1961 günlü, 298 sayılı Yasanın 6., 140. ve 143. maddelerinin iptali isteğinin, 140. madde konusunda Mahkemenin yetkisizliği yönünden ve 6. ve 143. maddelerin de Anayasa'ya aykırı bulunmamasından reddine ilişkin Anayasa Mahkemesinin 21/10/1975 gün ve Esas: 1975/147, Karar: 1975/201 sayılı kararının 6. ve 143. maddelerle ilgili red görüşüne ve kararına aşağıdaki nedenlerle katılmadım.

Şöyleki:

Türkiye Cumhuriyeti Anayasa'sı, 55. maddesindeki "vatandaşlar, kanunda gösterilen şartlara uygun olarak, seçme ve seçilme hakkına sahiptir." hükmü ile her ne kadar, seçme ve seçilebilme niteliklerini ve bu arada seçme yaşının saptanmasını kanun koyucuya bırakmış ise de; kanun koyucu bu konularda Anayasa'nın öteki ilkelerine ve toplumun özel ve sosyal yaşantısını düzenleyen temel yasalara uygun düşecek biçimde davranmak, kişinin biyolojik ve sosyolojik gelişmesini gözönünde bulundurmak zorunludur.

Vatandaşın, Anayasa'nın ve diğer yasaların kendisine tanıdığı, seçme ve seçilme dışındaki temel ve medenî haklarını tam ve serbest olarak 18 yaşını bitirmekle kullanmaya başlayacağı Medenî Kanunumuzun 11. maddesi ile belirtilmiş bulunmaktadır. Medenî Kanunumuza göre 18 yaşını bitiren kişinin erginliğe ulaşmış olduğu kabul edilmiştir; bu kişi serbestçe evlenip aile yuvası, ticari şirketler ve dernekler kurabilir, her türlü hukukî bağlantılarda bulunabilir, bir suç işlerse ceza kanunlarına göre tam ceza sorumluluğu altındadır. 18 yaşını bitiren vatandaş siyasî parti üyesi olabilir, siyasî partilerde her çeşit faal görevler alabilir, parti başkanı dahi seçilebilir.

Yukarıda bir kısmı sıralanan medenî ve siyasî hakların kullanıcısı olan 18 yaşındaki bir vatandaşın seçim hakkını kullanabilmesi için 298 sayılı Yasanın 6. maddesiyle konmuş olan 21 yaşını beklemesi, normal ve haklı bir teşriî düzenleme değildir.

Red kararının gerekçesinde dayanılan (Anayasa koyucu, bazı konularda, özellikle siyasî haklardan olan milletvekilliği ve Cumhuriyet Senatosu üyeliğine ilişkin 68. ve 72. maddelerinde yaptığının tersine, seçmenlik için bir yaş saptamadığı gibi, bu yönden kanun koyucuyu bağlayan bir ölçü de göstermemiş ve seçmen yaşını belirtmeyi kanuna bırakmıştır, kuşkusuz böylelikle toplumdaki sosyal ve siyasal gelişim ve değişime göre gereken düzenlemenin yapılması olanağını sağlamıştır....

Kanuna bırakılmış bulunan nitelikler belirtilirken, aranan nitelik hangi temel haklar ve ödevler için geçerli ve yeterli sayılacaksa ve hakların veya ödevlerin konuları, kapsamı, özellikle etkilerinin alanı ve önemi ile toplum gerçekleri gözönünde tutulacağına göre, kuşkusuz ortaya bir birinden az çok farklı veya benzer nitelikler çıkabilecektir.) şeklindeki nedenlerle vatandaşta, kullanacağı hakkın çeşidine göre nitelik ve yaş arayan yapmacık (suni) bir davranış uygun bulunmuştur. Halbuki Anayasa'nın 23. ve 24. maddeleriyle vatandaşa tanınan gazete, dergi, kitap ve broşür çıkarma, 28. maddesiyle tanınan toplantı ve gösteri yürüyüşü yapma ve düzenleme, 29. ve 56. maddeleriyle tanınan dernek ve siyasî parti kurma haklarının kullanılması için de bu maddelerde özel bir yaş kaydı konmamış olduğu halde yasa koyucu bu konularda yaptığı kanunlarda vatandaşın genel erginlik yaşı olan 18 den ayrı bir yaş saptamış değildir. Yukarıda sıralanan temel haklar da demokratik siyasal ve sosyal hayatta herhalde seçme hakkından daha az önemde haklar olarak görülemez.

Esas Sayısı:1975/147
Karar Sayısı:1975/201

Memleketimizde seçmen yaşı üzerinde bir sayı oynaması yapılması, milyonlara seçim hakkı tanınması veya bu hakkın alınması sonucunu doğuracağı için, parlamento ekseriyetini elinde bulunduran gruba bu yolla da siyasal çıkar sağlayabilmek olanağı yaratılmış olur.

Bunlardan başka, Anayasa'nın seçimlerden söz eden 55. maddesinde, seçimlerin serbest, eşit, gizli, tek dereceli genel oy, açık sayım ve döküm esaslarına göre yapılacağı belirtilmiştir. Buradaki (genel oy) dan erek; seçime olabildiği ölçüde çok sayıda vatandaşın katılmasını sağlamaktır. Türlü nedenlerle vatandaşın seçim hakkının kısıtlanması Anayasa'nın öngördüğü yerinde bir davranış olamaz.

Üye

Hasan Gürsel

DEĞİŞİK GEREKÇE YAZISI

A) Sıraladığı, gerçekten önemli, işleri yapan onsekiz yaşını bitirmiş kişiye "seçme hakkı" verilmeyişi ile, itirazcı, anayasal hak ve ilkelerin zedelendiği kanısındadır. Bu durumda, ortaya koyduğu tüm benzetmeler üzerinde, durup, kaygılanmaya yer olmadığını belirtmek zorunluğu vardır.

İleri sürülen nedenlerin tutarsızlıklarını bir bir göstermeden, Anayasa'mızın seçmen yaşını saptamayı Yasa Koyucunun takdirine bıraktığı gerçeğini yinelemek, itirazda haklılık duygusunu pekiştirir.

Yapılan görüşmelerde konu, Mahkememizce, belirtilen boyutlarda ele alınmış iken yazılan karar gerekçesinde bir özetleme tercihi yapılmış olmasına karşıyım.

B) Demokraside seçime, seçmen olarak katılmak, Devlet ve Millet gidişine yön verme çabasında bulunmak demektir. Bu da, hiç kuşkusuz, Devletimizin oturtulduğu düzeni değiştirme iddiasına kadar ulaşabilir.

Bu iddia ile seçmen, yalnız kendi için değil, kendinden başkaları için dahi, yeni bir toplum özlemekte ve başkalarını kendi özlemine bağlama olanağına sahip olduğunu göstermektedir. Bu niteliği, seçme hakkını itirazcının yaptığı gibi, yargı mercileri önünde hak arama ile bir tutma olanaksızlığını da belirtir.

Devlet ve Millet hayatında böylesine etkin bir yetkinin yaşam deney ve görgüsü ile beslenip güçlenmiş olması zorunludur. Özellikle, eğitim koşulu aranmayan yerde bu zorluk daha keskinleşir. Yalnızca rüşt yaşında olmanın beklenen görgü ve deney için yettiğini kabul ettirecek bir neden bulunmuş değildir.

Bu gerçekler, bir siyasal partiye üye olabilme ve bir yabancıнын Türk uyruğuna geçebilme olanaklarını elinde tutuşunun, itirazcının dediğinin tersine, "seçme hakkı" nı almaya yetmiyeceğinin de delilleridir.

Öncelikle taraflarını ilgilendiren evlenebilme ehliyetini, etkisi tüm Devlet ve Millete yönelik "seçme hakkı" ile bir tutma olanaksızlığı açıktır. Askere alınma olayının da örnek verilmesi, bu gün

Esas Sayısı:1975/147
Karar Sayısı:1975/201

için askerlik çağının rüşt yaşı üstünde bulunması ve büyük bir sayıda yurttaşın çeşitli nedenlerle bu vatan hizmetini yapma fırsatını kazanmayışları ve onsekiz yaşındakilerin tam cezaya çarptırılmaları örneği de altmışbeş yaşını doldurmuşların cezalarından indirim kuralı karşısında ve onsekiz yaşını dolduranın vergi yükümlülüğü altında oluşunun ona seçilme hakkını vereceği görüşü de vergi ödevinin rüşt yaşına varmadan doğabileceği, gerçekleriyle birlikte düşünüldükte tutarlı bulunmamıştır. Ayrıca bu tür görüşü tutmak, seçim alanını, askerlik hizmetini yapabilenlerle vergi ödeyebilen kişilere bırakmak sonucunu verecek bir ters gidiş olurdu.

Onsekizini dolduran birinin yaşını yargı yolu ile büyültüp oy kullanabileceği olasılığından hareketle, seçme hakkını bu kimselere onlar yaşlarını büyütmeden verme iddiası ise, yalan tanıklığına ve uydurulmuş belgelere değer verme gibi, itirazcının dahi demek istediğini aştığından kuşkulandırmamak gereken, sakat bir olasılıktır.

Anayasa 43. ve 58. maddeleriyle, belli görev ve yetkilere belli niteliklerin hak verdireceği ve bu niteliklerin yasama organınca saptanacağı ilkesini benimsemiştir. Bundan başka, 68 nci 95 inci 145 inci ve 72 nci maddeleri ile de belli hizmetlerin ancak, belirli yaştakilere verilebileceğini açıkça göstermiştir. Özellikle, "seçilme isteği" ve "seçme yetkisi" siyasal gücü oluşturma nitelikleri ile aynı düzeyde birleşen çabalaradır Bu nedenle seçme hakkı için dahi seçilme hakkı gibi bir yaş koşulu aranması, aynı düzeydeki aynı amaca yönelik iki yapıcı gücün aynı ilkeye bağlanması demektir ve doğaldır.

Bir ergin gencin, bir siyasal partiye girdikten sonra yahut gazete ve dergi çıkararak ya da yazarak ve diğer çabaları ile toplumu etkileyebileceği buna karşın seçme hakkının ona tanınmayışının çelişki olacağı yolundaki itiraz, şu nedenle tutarsızdır:

Birinin bir başkasını etkilemesi ancak, onu, dediğine inandırabilmesi ile olur. İnanan kişi ise, gerçekte, kendi istek ve kararı ile tercihini yapar. Seçme yetkisini kullanan ise, kendi istek ve kararını başkasına kabul ettirme yolundadır. Bu yola girenler üzerinde dikkatli olmak, Devletin başta gelen görevlerindedir.

İtiraza uğrayan yasal kural ile, eşitlik ilkesinin bozulduğu da ileri sürülemez. Zira eşitlik, uyulacak kurallarda, bu kuralların beklediği koşulları bir yana bırakmamak ve kişiye göre ayrıcalık yapmamaktır. İncelenen yasal hükmün, tanıma uymayan yanı yoktur.

Egemenliği, Milletten ayrılmış kişilerin ele geçirmelerini ve aralarında devrini önlemeyi amaçlayan Anayasa'nın 4. maddesine aykırılıktan söz edilmesi ise, hem maddenin kapsamı dışı ve hem de aynı sataşmanın seçmen yaşı indirilse bile durdurulamıyacağı nedeniyle, tam çelişkidir.

C) Bir kişinin, onsekiz yaşını bitirmekle, seçme hak ve yetkisini kazanıp kullanması gerektiğini Yasa Koyucu kabullendiği gün, kanunlarda gereken değişikliği elbette yapacaktır. Anayasa'nın hiç bir hükmü, kendisini, bundan alıkoymuş değildir.

Sonuç: İtirazın reddi nedenleri, bence bunlardır.

Üye

Nihat O.
Akçakayalıoğlu